

Ludvík Vaculík

KAŽDÝ VEČER DĚKUJI SVÉMU ANDĚLU STRÁŽNĚMU

text MARTINA McLENEHANOVÁ, **foto** ARCHIV L. VACULÍKA

Ludvík Vaculík je můj oblíbený spisovatel. Pro svoji opravdovost, svéráznost a překrásný jazyk v psaní je mým literárním vzorem. Pro svoji odvahu, znalost a lásku k životu mým vzorem lidským. Na rozhovor s ním jsem se těšila, chtěla jsem se ptát na jeho dětství, léta v Baťových závodech a disidentství. Plánované téma mi ale změnil první větou: „No, ptejte se, na co chcete, vaše otázky mě budou zajímat, ale mě sotva bude zajímat, co já říkám, protože to mě už dávno nezajímá. Protože to znám, protože jsem to většinou už několikrát řekl a protože o sobě pořád píšu, víte?“

Promiňte, ale mně připadá, že nejenom že vás nezajímá, co odpovíte, ale že už i k sobě pouštíte míň věcí. Co vás ještě dokáže zaujmout?

To je teda otázka velice správná, protože jsem touto otázkou zneklidněný sám. Já si vezmu Lidové noviny nebo Respekt, listuju v nich a řeknu: No, to je dobrý, ale nezajímá mě to. Prostě mě už máloco vůbec zajímá. Jsou jistě zajímavé nějaké chytré a zasvěcené úvahy o tom, jak dál v Afghánistánu, ale když uvidím článek o Afghánistánu, už je mi to fuk. Prostě mně svět začíná být fuk.

Na tom, že vaše fejetony jsou stále žádané, vaše knihy se prodávají, vy jako osoba lidi zajímáte, vám záleží?

Záleží mi na tom, ovšem! Jinak by měl člověk pocit marné práce. A víte, čeho si všímám? Například jsem četl článek, kdo a co všechno vychází v Polsku. Vaculík nikdy. Žádný Vaculík nevyšel v Polsku. A vůbec, od onoho převratu v osmdesátém devátém mně vůbec nevycházejí nikde knihy. No, je to zajímavé, a kdyby to nebylo společensky tak trapné, rád bych se nějakého literárního kritika, který zná literární scénu, na to zeptal.

Mrzí vás to?

Ne. Nemrzí. Jenom mě to zajímá. Já jsem našťastí chráněný svým názorem, že literatura se píše pro vlastní národ, že je to vlastně intimní věc každého národa. A že jsou autoři, jejichž vliv se projevil třeba i později. Čili je to jednou tady a jednou se to může třeba objevit a může to mít význam.

Čím se zabýváte v této době?

Pořád mám dost náhlých úkolů, které musím vykonat, a to mi dává skvělou omluvu, proč nedělám něco většího. Ale skutečně se zabývám tím, co míním začít psát. Tím se zabývám v duchu. A jinak se zabývám týden od týdnu **POSLEDNÍM SLOVEM** pro Lidové noviny. Například teď se mi zdá, že jsem napsal tři **POSLEDNÍ SLOVA** takového druhu, že si

režimu, vydával jste samizdatovou literaturu, sám píšete, hudbě se věnujete, měl jste silné vztahy. Jak vy se na to všechno díváte zpětně?

Víte, já se na to zpětně nedívám, bych vám pravdu řekl. Já nikdy nemám odpověď na takovou otázku, které období byste rád žil ještě jednou. Žádné, já jsem rád, že je to pryč. Po čem jste tehdy toužil? Po ničem jsem extra netoužil. Čeho litujete? To jsem napsal, čeho lituju. Jinak hlavně vidím smysl v rodinném životě. Byl dobrý, nikdy jsem nepoznal něco, co poznávají jiní rodiče, nějaký

■ Manželka Madla se synem Jankem

generační konflikt. Naši kluci když zjistí, že se něco děje, sami se přibližují, snaží se pomoci. Ondráš, který bydlí až v Hořovicích, zatelefonuje, jestli by nám neměl přijít nakoupit, když je zima a na chodníku kluzko. To je úžasné. V tom vidím ten hlavní výsledek, že svůj názor, který písemně si můžete strčit do bot a strkáte ho do novin, že ten svůj názor jsem mohl vtělit do živých lidí.

Jaké vlastně byly vaše role v životě a jak jste s nimi spokojený?

Nejdřív syn. To často zpytuju svědomí, cítím vůči svým rodičům vinu. Že jsem

ho už přežívám. A maminka umřela, bylo jí padesát dva. A umřela za okolností, za kterých by při dnešním stavu medicíny nemusela umřít. A nebo, kdybych byl aspoň nablízku. Ale my byli všichni pryč. Když vám maminka umře sama, v nemocnici, v jakém duševním stavu se to umírá? To mě vám přímo žere. Fakt.

A další vaše životní úlohy?

Potom jsme byli rodina. To bylo opravdu dobré. Je velice zvláštní, a my to až teď s Madlou často doceňujeme, že my jsme se vlastně vůbec nenamlouvali, my

jsme se o sebe neucházeli, my jsme si prostě jeden druhému zbyli. A to byla taková zvláštní shoda, jako když vidíte chodník a jak v něm do sebe zapadají dlaždice svými výkroji, tak jsme my byli formovaní svým rodinným původem. Měli jsme a máme shodný život, takže řada věcí je vyladěná, vyřešená už předem, když na ně přijde řeč.

Jak se s tím shodují vaše dřívější mimomanželské vztahy? Vyčítáte si je?

Ano, vyčítám. Vyčítám, ale zároveň vím, že je to téma, literární téma. Celkově mi ale v životě vždy byla povzbuzením moje žena – manželka. A to i když jsem byl s jinou ženou. V té době jsem naprosto závisel na člověku, na kterého jsem úplně spoléhal a který to musel vydržet. To byla ona. To byla ta jistota, tam patřím.

A co role, které směřují víc ven?

Vždy jsem byl zaměstnaný na takových extrovních pracovištích. Byl jsem vychovatel učňů, byl jsem novinář a redaktor rozhlasu. A redaktor Literárek, kde tato role splyvala už i s autorskou rolí. Dostal jsem se tak ke psaní, aniž jsem kdy měl v úmyslu stát se spisovatelem.

Až teď s Madlou často doceňujeme, že my jsme se vlastně vůbec nenamlouvali, my jsme se o sebe neucházeli, my jsme si prostě jeden druhému zbyli.

---

lidé řeknou: ten člověk je blázen. Tak teď připravuji fejeton, který bude o tom – není ten člověk blázen? Také hodně čtu. Ale je to jednání z nouze. Čtu, protože nemám co jiného užitečného dělat. **Za život jste udělal spoustu smysluplných věcí, odporoval jste násilnickému**

je málo chápal, že když jsem odešel z domu, jako kdyby ti moji rodiče nebyli. To byla instituce tatínka a instituce maminky, ale jejich život a osud jsem tehdy málo vnímal, z čehož jsem teď úplně zděšený. Když můj tatínek umřel, bylo mu padesát sedm let – a o kolik já

■ Tři králové

■ Hudební výchova

Co jste tedy měl v úmyslu?

Já jsem neměl v úmyslu nic. Prostě jsem řešil, co bylo přede mnou. To jsem si myslel, že se má dělat. A věřte, že mě nenapadlo, kam mě to povede. Když jsem šel do rádia, šel jsem tam s pocitem, že se k tomu moc nehodím, no ale stal

dobrá doba. Tak to počítám tak, že jsem se účastnil čehosi zajímavého.

A po šedesátém osmém roce?

Víte, že já jsem z toho nebyl nijak zdrcený? Já se tomu dívím. Dotčený jsem byl, ale zničený ne. Zasažený jsem byl, ale vůbec jsem se necítil ochromený.

Rozhodování vůči režimu jsem dělal, jako bych žádné děti neměl, a moje děti jsou rády, že kvůli nim se nestalo nic, co by dnes vypadalo hanebně.

jsem se tam vyznamenávaným člověkem. Onehdy jsme měli schůzku s několika bývalými kolegy z rozhlasu a vzpomínali jsme na to, jaká to byla bojová doba. Ta šedesátá léta, kdy se nenápadně připravoval obrodný proces, kdy všude, i v tom rádiu, byli lidé, kteří se snažili to, co museli, dělat jinak, než jim bylo přikázáno. Do toho, o čem se mělo a bylo uloženo vysílat, vložit něco, na co posluchač čekal. Tehdy se naučili jedni lidé psát a posluchači se naučili poslouchat a čtenáři číst. V tomto smyslu to byla

Říkáte, že jste nebyl zdrcený, ale třeba NEPAMĚTI nebo ČESKÝ SNÁŘ působí hodně tíživě. Málokdy se tam například objevuje, že byste měl nějakou vzpruhu nebo pomoc. Opravdu jste se se vším vypořádával sám?

Odkud by to mělo přijít než ze sebe, ze samotného života? Tou vzpruhou a posilou bylo moje rodinné prostředí, ve kterém jsem žil, o které jsem se opíral, abych vůbec se mohl vzepřít poměrům. Takové rozhodování vůči režimu, jestli kolaborovat více nebo méně, nebo ne,

u všech lidí, kteří měli děti, bylo spojeno s otázkou: a co moje děti? Já jsem to dělal, jako bych žádné děti neměl, a moje děti jsou rády, že kvůli nim se nestalo nic, co by dnes vypadalo hanebně.

ČESKÝ SNÁŘ je plný existenciální úzkosti.

Kde se brala v muži po padesátce?

Když si uvědomíte, že můj tatínek v tom věku umřel... Kromě toho já myslím, že jsou takové biologické hodiny, které jsou natažené na určitý moment, rok, den, a člověk se k tomu blíží a buďto to tělo a duše cítí, nebo ne. Já jsem si myslel, stále si myslím, že člověk to má mít na paměti, protože to koriguje jeho vztahy, jeho chování i jeho gesta, připomíná mu to jeho povinnosti. Vědomí smrti umravňuje.

Připadá mi, že největší pomocí, abyste se vyrovnal s tíživými zážitky, vám bylo psaní. Tak jako člověk tvoří knihu, tak, myslím si, zase knihy zpětně utvářejí jeho. Jak vaše knihy zpětně utvářely vás?

Říkám při různých besedách, že psaní je jediný způsob, jak člověk může zvítězit nad věcmi, nad kterými ve skuteč-

nosti nemůže. Upevníte se. Když si i svoji mizernou situaci, svoji prohru napíšete, tak jste si to roztřídila. A hlavně, vy jste to napsala, ne ono vás. Prostě je to vítězství, vždycky, když se nad to povýšíte. A to je úloha psaní. To je význam psaní pro autora. Proto také zároveň myslím, že člověk píše pro sebe a ne pro čtenáře. Pro čtenáře se to stane tím, když je to dostatečně pravdivé, tehdy čtenář pozná, že je to i o něm a pro něj.

Co vaše vlastní psaní odhalilo vám?

Psaní mě přinutilo k jakési duchovní definici mého vztahu ke všemu, k celému světu. Všechna zvířata žijí se mnou, vědomě nešlápnu ani na mravence, zabiju jenom otravnou mouchu. Pavouky si doma pěstujeme, vypadá to, že máme neuklizenou, když je v koutě nechaná pavučina, ale to Madla respektuje. A že Země je dílem naprosté náhody, nevěřím na život na jiných planetách. A život tady bude trvat jen tak dlouho, dokud bude Země fyzikálně a chemicky příznivá.

Obracel jste se někdy k něčemu nadobornímu?

To jest Bůh. Je to Bůh, ale ten můj.

Jak byste ho charakterizoval?

Bůh je to, co uznávám, že platí bez ohledu na to, zda Bůh je nebo ne. Jakási hodnota, do které když se člověk šťastně narodil, tak se do ní narodil a od té doby ji uznává. Víte, vztahy, zákonitosti k pří-

■ Se Sergejem Machoninem

lu. A kdy za literaturu odpovídá každý jednotlivý redaktor sám. Víte, literatura vždycky měla jakýsi jakoby národní cíl. Za něco bojovala. Za národní samostatnost, za národní kulturu, bojovala za

dých lidech a věcech. Jakou byste ji rád viděl?

Pěkným, výjimečným případem, světlem do budoucna je knížka, kterou jste mi půjčila. (Jana Šrámková, **HRUŠKADOTTIR** – pozn. aut.) Je velice dobře, citlivě psaná a vztahy a problémy se nechávají nevyřešeny a čtenář je uhádne sám. To je na tom nejlepší. A ještě další dva příklady, **TICHÝ TREST** od anglického autora Lodge a **LUCKA, MACEŠKA A JÁ** od Reinera. Dneska stačí, když přijdete na pěknou, dobře napsanou knihu, která vás zajímala, rád jste ji četl.

Čím si myslíte, že literatuře a čtenářům přispíváte vy?

Prostě jsem napsal, co jsem napsal. A co říkám čtenářům? Říkám jim tolik, kolik si sami odvodí ze shody a rozdílu mezi autorem a jimi. To je přesná definice. **X**

Myslím, že člověk píše pro sebe a ne pro čtenáře.

Pro čtenáře se to stane tím, když je to dostatečně pravdivé, tehdy čtenář pozná, že je to i o něm a pro něj.

rodě, ke zvířatům. Boha si každý definuje po celý život pro sebe a podle své představy a potřeby. Takového, jakého potřebuje. Člověk má takového Boha, jakého je schopen.

Jaký je teda ten váš? Odpovídá křesťanské představě Boha?

Ano, a žádné mé nějaké malé rozdíly mi nevadí. Já vůbec neřeším, jestli ona byla panna nebo ne. Já vůbec neřeším, jestli on vstal z mrtvých nebo ne. To nevadí. Já vůbec neřeším, jestli existuje posmrtný život nebo ne. Klidně to v té modlitbě Věřím v Boha říkám, protože pořádek musí být. Modlitba je modlitba, toto říkej, tak to říkám. Je to přiznání příslušnosti k něčemu.

Jak vidíte svou roli v tomto období?

Teď jsem prostě spisovatel a novinář. Naprosto svobodný. A ve zvláštní době. V době, kdy literatura se octla bez úko-

místo na světě, bojovala o kvalitní díla. Kdežto teď mně připadá, že literatura je tak svobodná, nikdo po ní nic nechce, že se rozprchla po louce. A že tu roli teprve bude asi hledat.

Mnohokrát jste řekl, že současná literatura je hrozná, ošklivá, o škare-

LUDVÍK VACULÍK - narodil se 23. 7. 1926 v Brumově. Vyučil se obuvníkem v Baťově škole práce, poté vystudoval Vysokou školu politickou a sociální v Praze. Pracoval jako učňovský vychovatel, od padesátých let v Československém rozhlasu, později jako redaktor Literárních novin. Roku 1967 se na sjezdu svazu spisovatelů vyslovil proti totalitnímu charakteru komunistického zřízení, je autorem výzvy **2000 SLOV** z roku 1968 a signatářem Charty 77. Stal se předmětem zájmu StB, ocitil se bez zaměstnání a možnosti publikovat. Byl proto dvacet let spisovatelem na volné noze a řídil samizdatovou edici Peřlice, v níž vyšlo 367 titulů. Sám je autorem knih **SEKYRA, MORČATA, ČESKÝ SNÁŘ, LOUČENÍ K PANNĚ, TISÍCE SLOV**. Proslul svými fejetony, pro které je řazen vedle Jana Nerudy a Karla Čapka. V současné době fejetony pravidelně přispívá do Lidových novin.

Od roku 1949 je ženatý a s manželkou Marií (Madlou) má tři syny. V osmdesátých letech byl partnerem spisovatelky Lenky Procházkové, s níž má dceru a syna. Dalšími láskami provázejícími jeho život je mimo jiné fotografování, astronomie, lidové písně a silný vztah k přírodě.